

Den törstige munken och hans dryckesbröder

Originaltitel *Shuihu I-XVI*

“Men håll nu! Om det verkligen rådde fred i riket, vad kan jag då ha att förtälja när jag nu går till mitt värv? Hav tålmod, mina vänner, ty snart skall jag berätta hur de trettiosex stora ödesstjärnorna nedsteg till människans värld och hur de sjuttio två mindre ödesstjärnorna återföddes i mänsklig gestalt.” - s. 36.

Så avslutas prologen till “Den törstige munken och hans dryckesbröder” och på den nästkommande sidan tar berättelsen om några av dessa 108 ödesstjärnor vid, vilket alltså är en metafor för hur några kinesiska hjältar blir just hjältar. I boken får vi följa dessa mäns (för i denna bok är det endast män) öden och heroiska insatser, vi får se några av deras vägar korsas medan andra ännu inte möts i denna bok, då den är den första av de fyra volymerna med samlingsnamnet “Berättelser från Träskmarkerna”. Verket stammar från slutet av 1300-talet och är baserat på rebellen Song Jiangs rövarband som härjade på berget Liang i norra Kina under 1100-talets tidigare hälft, och det klassas idag som en av de fyra stora talspråksromanerna i Kina. Så sent som år 1644 redigerade kritikern Jin Shengtan den standardutgåva som ligger till grund för Göran Malmqvist översättning år 1976, men vem som skrivit själva berättelsen har de lärda länge tvistat om. Både Luo Guanzhong - författaren till “Romance Of Three Kingdoms” - och Shi Nai'an nämns i sammanhanget, där några påstår att Luo skall ha varit Shis lärjunge som bara redigerade den, medan en annan källa¹ säger att vetenskapsmän år 2006 publicerat en artikel i vilken de hävdar att Shi Nai'an ska ha varit pseudonym för Luo Guanzhong eftersom han i boken riktar mycket kritik till den styrande regeringen. Ett annat belegg man har är att Shi Nai'an baklänges blir “an nai shi” som betyder “samma sak igen”. De flestas åsikt är dock att Shi skall ha skrivit de första sjuttio kapitlen medan Luo skrev de sista trettio, där “Den törstige munken och hans dryckesbröder” består av de första sexton kapitlen exklusive prologen.

Personligen är jag lite av en anhängare av pseudonymteorin, inte bara för att den är mest iögonfallande, utan helt enkelt för att det låter väldigt rimligt att författaren vill skydda sin egentliga identitet när han riktar kritik mot den tidens regering när kejsare Huizong (1101-1125) och statsminister Cai Jing (1094-1125) härskade. Cai Jing framställs som både girig och korruperad, medan självfallet ingen kritik riktas mot kejsaren som ansågs vara en av den tidens främsta målare och skönskrivare.

“... Ty denne mans upphöjelse är förenlig med Himmelens vilja, med jordens lagar och med folkets åstundan!” - s. 21.

Istället är det såväl höga som låga ämbetsmännen som får axla ansvaret som regeringens syndabockar, och det är ju tack vare en av dessa som berättelsen faktiskt existerar. Hade inte den dumdristige kommendant Hong - som egentligen har till uppgift att söka upp påven för den daoistiska kyrkan för att råda bot på en farsot som råder i landet - släppt lös de 108 ödesstjärnorna hade vi ju aldrig haft några hjältar att läsa om...

Den som dock framstår som det svartaste fåret är hjältarnas motpol Gao Qiu som ständigt ställer till trubbel för dem, och som i det första kapitlet presenteras som en drönare som lyckas göra en klassresa genom (att utnyttja) det korrupta samhället, ända till Prins Duans (sedermera kejsare Huizong) hov. Det sista steget enbart på grund av sin fotbollstalang, vilket yppas genom mitt favoritcitrat i boken: *“Gao Qiu tog plötsligt mod till sig och klämde dit den dubbelspark som kännare kallar De oskiljaktiga änderna och skickade iväg en passning till prins Duan...” - s. 42.* Ett fotbollsreferat jag gärna skulle vilja höra från Glenn Strömberg under en landskamp.

¹<http://thegreatbooklist.com/watermargin.html> hämtat 2007-11-08

Gao som får utstå som den lokala korrupsionens ansikte spelar väl något av en nyckelroll när han sätter käppar i hjulet för huvudrollsinnehavarna, men först efter att ha läst boken slog det mig att det korrupta systemet i sig också spelar en viktig roll, om än mer diffus. I boken stöter vi på en hel rad med olika rövarband och nomader - några till vilka hjältarna sällar sig - som är tidstypiska för den här perioden, vilka alla har några saker gemensamt: medlemmarna består ofta av personer som ansluter sig på grund av att det korrupta systemet i princip gör det omöjligt för dem att tjäna sitt levebröd på hederliga affärer, andra för att de blivit lurade till brott och där de vet att regeringen inte kommer att ge dem någon rättvisa, medan några har blivit ditsatta av ämbetsmän som Gao Qiu. Det här ger i sin tur rövarbanden rättfärdigandet att ibland dräpa en och annan buse, eller att ta från de rika, utan att man som läsare för det ställer sig på de laglydigas sida. Förutom den här Robin Hood-politiken är jag rätt fascinerad av den vänskap, trofasthet och frikostighet som genomsyrar alla dessa laglösa, vilket får banden att framstå som några slags gentlemannaklaner där man även visar vördnad inför andra rövarband. Anledningen till detta tror jag kan vara det faktum att nykonfucianismen får mycket inflytande på buddhismens bekostnad under Songtiden, vilket i praktiken innebär att man ska visa vördnad för varandra och överheten. Typiska exempel på detta är när karaktärerna på konfucianskt manér kallar varandra äldre och yngre broder, visar aktning till den äldre eller mer erfarna genom att låta honom sitta på hedersplatsen vid matbordet, eller slår huvudet i golvet för sin överman. *“Ni ska veta att även rövare betygar varandra sin vördnad genom att slå pannan i marken, men de använder ogärna det uttrycket eftersom det också kan tolkas som 'att bita i gräset' och därför anses olycksbringande.”* - s. 132.

Den här sortens beteende är något av ett genomgående tema i hela boken, hövliga gester och artiga riter är den första kommunikationen karaktärerna emellan när de möts, vilket också många gånger är det enda sätt vi får lära känna personerna på. Istället för att svepa karaktärerna i målade adjektiv får vi en bild av deras persongallerier genom det sätt de handlar på, och detta kan ju kanske te sig lite märkligt för en bok av den här rangen, vari skulle annars en klassikers styrka ligga, om inte i de väldiga och uttömmande beskrivningarna? Det är nu vi kommer till bokens kärna, de mustiga karaktärerna, och den som man kan sammanfatta dem bäst med är förstås ingen mindre än den (ständigt) törstige munken Lu Zhishen. Lu som till en början är ryttmästare men som sedan blir munk är en hederlig man med ett väldigt hett temperament som kämpar för det goda, men som många gånger misslyckas med sina missioner på grund av sin väldiga rättframhet och ibland mänskliga brister. Några gånger faller det på hans dumdrighet, men för det mesta är han den som med stort hjältemod i sista sekund lyckas rädda den stackare vars liv hänger på en skör tråd. För mig är han den karaktär som lämnat djupast avtryck, i allt från råa action-avsnitt, sorgliga stunder till hutlöst roliga sekvenser. Framförallt är det hans grovkorniga språk som bryter av mot bokens mer klassiska stil som ibland kan få en att vika sig dubbel. *“- Vågar vi spörja i vilket kloster du hör hemma, vördade mästare? Lu Zhishen skrattade: - Varför spörjer ni om det, era förbannade lökar?”* - s. 193.

Givetvis har Lu ännu fler gallretande citat, och man märker ofta att boken faktiskt är en talspråksroman, som alltså bygger på muntlig berättartradition. Ibland kan jag tycka att den språkmässiga biten blir lite väl torftig och drömmer mig då bort till den tid då den berättades av en riktig berättare med yviga gester, och som när han ville ha ett litet pengabidrag sade *“Om ni vill veta vad som hände sedan får ni lyssna till nästa omgång!”*, som faktiskt varje kapitel i boken avslutas med. Det här ger lite av en cliffhangerkänsla, och det är svårt att lägga ifrån sig boken även fast klockan är många timmar över midnatt. Upplägget med mycket handling toppat med cliffhanger får den kanske att

framstå som en renodlad kinesisk kampsportsbibel, men anledningen till att jag valde att läsa den här romanen var för att den verkade vara väldigt filosofisk och spegla en annan sida av den tidens samhälle som man sällan läser om. Här får man istället en inblick i nästan alla samhällsskikt - hur slaktaren jobbar på gatan, försäljare uppvisar "skicklighet med staven" för att locka till sig kunder och hur höga ämbetsmän håller rådslag. Och det som spelar en väldigt central roll är förstås mat- och dryckeskulturen, med särskild betoning på det senare. Ordet vin nämns, utan att överdriva, på ungefär varannan sida. Att man tar "några och tio bägare" till maten är inget konstigt, speciellt inte för dryckesmunken själv. Nästan alltid när någon - bjuden som objuden - gäst tittar in på besök, bjuds det på groteska mängder både mat och vin, även fast värden på kinesiskt manér förstås måste truga några gånger. (Själv kan jag inte låta bli att tänka på de gånger jag äter mat hos mormor eller mamma, som tillsammans har fått smeknamnet "truga gånger tre" av min bror.) Även här alltså, så verkar den gentlemannakutym som inte bara genomsyrar rövarbanden råda, och att man visar stor respekt och gästfrihet även mot främlingar är något jag saknar här i Sverige. Vad som förstärker kontrasten till den här dryckeskulturen ännu mer är allt klosterliv som nämns - främst buddhistkloster - vilkas etik predikar att man inte bör dricka rusdrycker, och att då följa denna ständigt berusade huvudperson Lu Zhishen genom land och rike blir lite av ett äventyr i sig.

Som jag nämnde tidigare bryter nykonfucianismen mark på bekostnad av buddhismen vid den här tiden, men som Göran Malmqvist skriver i förordet lever fortfarande många buddhistiska traditioner kvar, såsom när Patron Zhao i det tredje kapitlet donerar pengar till det buddhistkloster som Lu verkar i, för att få karma.

Många av de här små historiska och kulturella detaljerna tycker jag är mycket intressanta, sett ur ett västerländskt perspektiv. Själv kan jag inte komma på något västerländskt verk under den här tiden som är så stort och behandlar så vitt skilda saker som sorg, glädje, humor, spänning, filosofi och action på samma gång, och dessutom med så djupa karaktärer som i en fin väv utgör den komplexa texthistorien. Det närmaste jag kan komma är Illiaden och Odysseen, och senare Don Quijote vilka det spänner ett par tusen år mellan. Några svenska klassiker är dock inte att tala om, åtminstone inte innanför mitt lätt okultiverad pannben. Om inte annat så verkar kineserna ha ett helt annat förhållningssätt till sin litteratur, lite som att de känner sin historia via litteratur och teater och inte som vi – genom några utvalda episoder av Herman Lindqvists dokumentärer. Att de sedan kan recitera hela stycken och känna igen episoder ur böcker gestaltade på målningar kan väl på hemmaplan närmast jämföras med när vi citerar en i våra ögon kulturell klassiker med orden "*Jag är döden. - Kommer du för att hämta mig? - Jag har redan länge gått vid din sida.*" eller på vår höjd en episod ur vår historia med "*Året är 1632. Dimman ligger tät över Lützen...*" Kanske talar detta mer om erfarenheter på ett personligt plan än om den svenska kulturen, men det är svårt att utgå från något annat än sig själv när man inte är så mycket mer än sig själv.

Personligen - med utgångspunkt från mig själv alltså - tror jag att man gör bäst i att betrakta hela serien om de fyra volymerna innan man går vidare i sin kritik. Texthistorien behandlar så många olika händelser, som ibland knappt relaterar till varandra överhuvudtaget, att man förstår att det egentligen bara är en grund till de nästkommande böckerna. Dessutom är boken skriven på ett väldigt ålderdomligt sätt, vilket leder till att det tar ett tag att bara bryta sig igenom den språkliga barriären, och när man så väl gjort, avslutas boken med de retsamma orden "*Om ni vill veta vad som hände sedan, får ni lyssna till nästa omgång!*" Om jag på ett recensionsenligt sätt ska sammanfatta boken med ett betyg, får det bli några och tio bägare av ett oförutsägbart möjligt antal.